

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสื่อสารเป็นกระบวนการส่งสารไปยังผู้รับสารเพื่อชักจูงให้ผู้รับสารมีปฏิกิริยาตอบสนองกลับมา โดยคาดหวังให้เป็นไปตามที่ผู้ส่งต้องการ ซึ่งผู้ที่จะทำการส่งสารไปยังผู้รับสารได้จะต้องมีช่องทางหรือเครื่องมือที่จะทำการส่งสารผ่านสื่อต่างๆ เช่น สื่อบุคคล สิ่งตีพิมพ์ต่างๆ สื่อโทรทัศน์ รวมไปถึงสื่อวิทยุกระจายเสียง เป็นต้น

“สื่อวิทยุกระจายเสียง” เป็นหนึ่งในช่องทางการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงผู้รับสารได้ง่าย สะดวกและกว้างขวาง มีเครือข่ายที่สามารถเชื่อมโยงหรือถ่ายโอนข้อมูลกันได้ทั่วประเทศ เช่นเดียวกัน “วิทยุชุมชน” เป็นช่องทางหนึ่งทางการสื่อสารที่สามารถส่งข้อมูลข่าวสารต่างๆผ่านเครื่องส่งสัญญาณกระจายเสียงให้แก่ชุมชน วิทยุชุมชนนั้นจึงเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สามารถที่จะใช้ประโยชน์ได้ร่วมกัน มีการให้ความหมายของวิทยุชุมชนว่า “วิทยุชุมชน หมายถึง เทคโนโลยีที่เปิดช่องทางการสื่อสารเพื่อชีวิตของคนในชุมชนและมาจากการที่ชุมชนได้จัดตั้งสถานีวิทยุของตัวเอง โดยผู้จัดรายการคือคนของชุมชน โดยจะมีการประชาสัมพันธ์ให้กับคนในพื้นที่ที่ทราบถึงคลื่นวิทยุนี้ เนื้อหาที่เป็นเรื่องชุมชนนั่นเอง วิทยุชุมชนจึงเป็นเรื่องของ ชุมชนคิด ชุมชนทำ ชุมชนนำเสนอ และชุมชนตรวจสอบการจัดการเป็นหลัก ทำให้เป็นการสร้างคุณแห่งอำนาจของภาคประชาชน ที่จะสร้างสรรค์สื่อและสาระบบรากฐานทางวัฒนธรรมที่แท้จริง ของตนเอง” (สิทธิชัย และคณะ, 2549)

ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จัดได้ว่าเป็นชุมชนเกษตร จากข้อมูลแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.2552-2554) ขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่าประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 2,540 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 50 พี่ชที่เกษตรกรปลูกเป็นอาชีพหลัก ได้แก่ ข้าว และลำไย นอกจากนี้มีเกษตรกรส่วนหนึ่งประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ เช่น สุกร และโคเนื้อ โดยมีพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 6.14 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตนเอง “วิทยุชุมชนคนเมืองหละปูน” เป็นตัวอย่างหนึ่งของวิทยุชุมชนในตำบลป่าสักที่ทำการ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2546 เป็นวิทยุสาธารณะ ที่ทำหน้าที่เสมือนกระบอกเสียงในการแจ้งข่าวสารภายในชุมชน เป็นศูนย์กลางการสื่อสารทั้งด้านสาระและความบันเทิงกับชุมชนมานานกว่า 5 ปี วิทยุชุมชนแห่งนี้มีการให้บริการแก่ชุมชน มีการจัดรายการต่างๆ เช่น รายการคดีธรรมะ ข่าวสารบ้านเมือง รายการเพื่อสุขภาพชุมชน ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน สืบสานวัฒนธรรมชุมชน รวมถึงรายการ“เกษตรชุมชน” โดยมีเนื้อหาสำคัญเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตร อีกทั้งยังเป็นพื้นที่

แลกเปลี่ยนข่าวสารทางการเกษตรทั้งจากเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลมาประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวสารทางการเกษตรตลอดจนเกษตรกรหรือคนในชุมชนร่วมจัดรายการและร่วมแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์การประกอบอาชีพอีกด้วย

ทว่าในการดำเนินงานในระยะเวลา 5 ปี ที่ผ่านมา แม้จะมีการตั้งคณะกรรมการซึ่งเป็นคนในชุมชน ในการบริหารงานทั้งหมด 9 คน แต่ในทางปฏิบัติกลับมีผู้ทำงานอยู่เพียงไม่กี่คนเท่านั้น ทำให้คณะทำงานต้องประสบกับปัญหาต่างๆ หลายด้าน มีความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน แต่ด้วยความมีใจรักในวิทยุชุมชนฯ จึงเป็นแรงผลักดันให้คนกลุ่มดังกล่าวดำเนินงานมาจนถึงทุกวันนี้

นอกจากนี้คนในชุมชนตำบลป่าสักยังไม่ตระหนักรู้ว่าวิทยุชุมชนเป็นของส่วนรวม และชาวบ้านในตำบลป่าสักทุกคนสามารถมีส่วนร่วมทั้งในส่วนของงานบริหารจัดการและมีส่วนร่วมในการรับฟังหรือแสดงความคิดเห็นต่อรายการได้ จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัย เมื่อวันที่ 10 เดือนมิถุนายน พ.ศ.2551 โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์และใช้แบบสอบถามกับชาวบ้าน จำนวน 6 หมู่บ้านในตำบลป่าสัก ได้แก่ บ้านหนองไซ บ้านหนองหลุม บ้านน้ำพุ บ้านหลุก บ้านใหม่จตุจักร และบ้านสันป่าสัก พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่จะให้ความสนใจในรายการที่มีความบันเทิงและเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของตน ชาวบ้านยังไม่ทราบถึงความสำคัญของวิทยุชุมชน ไม่ทราบว่าตนเองจะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างไร นอกจากนี้มีชาวบ้านบางกลุ่มที่อยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดรายการแต่ยังขาดความมั่นใจเพราะยังขาดทักษะด้านการจัดรายการ ฯลฯ

ในฐานะของนักศึกษาปริญญาโท สาขาส่งเสริมการเกษตร ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของวิทยุชุมชนในบริบทของชุมชนเกษตรและมีความสนใจในการใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนฯแห่งนี้ ให้ชุมชนเห็นความสำคัญของวิทยุชุมชนและรู้จักการใช้ประโยชน์ร่วมกันและให้ชุมชนเข้าใจในความเป็นเจ้าของวิทยุชุมชนร่วมกัน ไม่ใช่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อที่จะให้วิทยุชุมชนแห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยแท้จริง นำข้อมูลที่ได้ไปสู่การพัฒนาและขยายการใช้ประโยชน์และการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวิทยุชุมชนคนเมืองหละปูน อย่างมีส่วนร่วมในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาหาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิทยุชุมชนคนเมืองหละปูน
3. เพื่อศึกษาปัญหา/อุปสรรคของการดำเนินงานวิทยุชุมชนคนเมืองหละปูน

ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย

1. มิติวิจัย (องค์ความรู้)

- 1.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา รูปแบบการบริหารจัดการของวิद्यชุมชนคนเมืองพะพะ
- 1.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิद्यชุมชนคนเมืองพะพะ
- 1.3 องค์ความรู้เกี่ยวกับปัญหา/อุปสรรค ของการดำเนินงานวิद्यชุมชนคนเมืองพะพะ

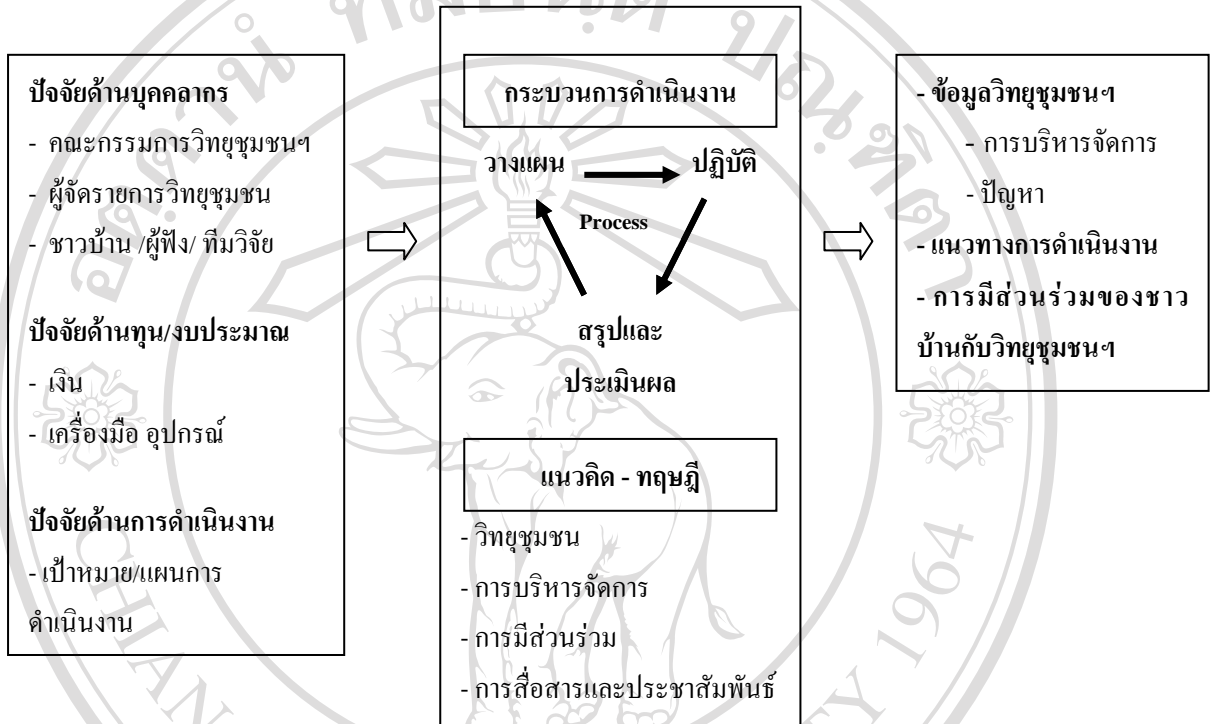
2. มิติพัฒนา

- 2.1 เกิดคณะทำงานของวิद्यชุมชนคนเมืองพะพะ ในชุมชนตำบลป่าสัก
- 2.2 เกิดการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ทั้งในแง่การรับฟัง และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

วิद्यชุมชน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

กรอบแนวคิด

นิยามศัพท์

การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใดๆเกี่ยวกับวิทยุชุมชนคนเมืองหละปุน ในขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ การจัดผู้จัดรายการ/ คณะกรรมการ การผลิตรายการ และการวางผังรายการ

วิทยุชุมชน หมายถึง วิทยุชุมชน คนเมืองหละปุนระบบ เอฟ.เอ็ม. สเตอริโอมัลติเพล็กซ์ คลื่นความถี่ 90.25 เม็กกาเฮิรตซ์ (MHz) สถานที่ตั้ง อาคารเอนกประสงค์ บ้านสันป่าสัก เลขที่ 171 หมู่ 6 ต.ป่าสัก อ.เมือง จ.ลำพูน

การมีส่วนร่วม หมายถึง ลักษณะการเข้าร่วมในการบริหารจัดการวิทยุชุมชนคนเมืองหละปุน ในตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ของชาวบ้านที่เข้าร่วมในฐานะเป็นผู้วางแผน กำหนดกิจกรรม เป็นผู้ผลิตราย และผู้จัดรายการจัดรายการ

ชุมชนเกษตร หมายถึง ชุมชนในพื้นที่ตำบลป่าสัก เป็นชุมชนที่มีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ประกอบไปด้วยกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกรกลุ่มทำนา กลุ่มป่าชุมชน กลุ่มผู้เลี้ยงสุกร เป็นต้น ซึ่งชุมชนเกษตรนี้อยู่ในพื้นที่การครอบคลุมการส่งสัญญาณกระจายเสียง ของสถานีวิทยุชุมชนคนเมืองหละปุน ระบบ เอฟ.เอ็ม. สเตอริโอมัลติเพล็กซ์ คลื่นความถี่ 90.25 เม็กกาเฮิรตซ์ (MHz)

ผู้มีส่วนร่วม หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมการดำเนินงานของวิทยุชุมชนคนเมืองหละปุน ได้แก่ คณะกรรมการบริหารงานวิทยุชุมชนฯ คณะผู้จัดรายการ และกลุ่ม/องค์กรหรือคนในชุมชนผู้ให้การสนับสนุน

ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่ส่งผลให้การดำเนินงานของวิทยุชุมชนคนเมืองหละปุนสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

ปัญหา หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานของวิทยุชุมชนคนเมืองหละปุน หรือข้อขัดข้องต่างๆของวิทยุชุมชนคนเมืองหละปุน ที่ต้องพิจารณาแก้ไข

ความต้องการ หมายถึง สิ่งที่ชุมชนประสงค์จะให้เกิดขึ้นกับวิทยุชุมชนคนเมืองหละปุน